

AANGETEKEND

Gedeputeerde Staten van Limburg
Cluster Ruimte
Postbus 5700
6202 MA MAASTRICHT

Steegstraat 5
6041 EA Roermond

Postbus 960
6040 AZ Roermond

T 0475 - 38 17 77
F 0475 - 33 32 43

Kenmerk: bb.2025.028
Behandeld door: B. Vergoossen
Emailadres: bvergoossen@iltb.nl
Betreft: **Zienswijze Ontwerp Provinciale Omgevingsvisie Limburg**
Bijlage:
Datum: 4 juli 2025

www.iltb.nl
KvK 12045362

Geacht College,

Als Limburgse Land- en Tuinbouw Bond-Belangenbehartiging reageren we op de ontwerp Provinciale Omgevingsvisie (POVI). De land- en tuinbouw en de POVI kennen veel raakvlakken, niet alleen rondom het thema land- en tuinbouw (paragraaf 11), maar ook op het gebied van economie, water, natuur, energie, wonen en recreatie zijn er gemeenschappelijke belangen.

We hebben kennisgenomen van de ontwerp POVI en zijn blij met de erkenning van het strategische belang van de regionale voedselproductie. Ook kunnen wij ons vinden in de ambitie om in de provincie meer regie te nemen bij de vele keuzevraagstukken die er leven. Wij stellen vast dat dit maar ten dele is geslaagd en dat de POVI nog veel open einden kent. Ondanks dat het strategische belang van de land- en tuinbouw wordt erkend, constateren wij dat onze sector bij veel keuzevraagstukken aan het kortste eind trekt. De intentie om landbouwgrond beter te beschermen is goed maar wij verwachten dat de implementatie door middel van de voorgestelde zonering juist ten nadele van de land- en tuinbouw zal uitpakken. Met onze reactie op de ontwerp POVI willen wij onze bijdrage leveren aan de voedselzekerheid, de economische ontwikkeling en de energie-autonomie in Limburg. De hoofdlijn van onze bezwaren op de ontwerp POVI geven wij hieronder puntsgewijs aan. Vervolgens geven we een integrale zienwijze op de ontwerp POVI.

1. Participatie onvoldoende

Wij vinden dat het participatietraject voorafgaand aan de POVI onvoldoende was. Er waren weinig mogelijkheden om inbreng te leveren. Bovendien is de inbreng van de sector genegeerd en overleg over begrenzingen vond niet plaats met belanghebbende agrariërs.

2. Zorg over afname landbouwruimte

Wij stellen vast dat de uitbreiding van de Groenblauwe Landbouwzone en invoering van het Verweingsgebied leiden tot beperkingen op circa 43.000 ha landbouwgrond, tegenover 33.000 ha in de POVI 2021. Op het totaal van 95.000 ha landbouwgrond betekent dit een aanslag op het toekomstperspectief van de sector.

3. Onvoldoende rechtszekerheid en vaagheid in beleid

De ontwerp POVI bevat veel onduidelijkheden over de consequenties voor agrariërs van de keuzes die in de POVI worden gemaakt. Dit tast de rechtszekerheid van agrariërs aan, het leidt tot waardedaling van agrarische grond en vermindert de bereidheid bij jonge boeren voor bedrijfsovername.

4. Schrap het Verwevingsgebied

Wij verzoeken u het Verwevingsgebied te schrappen. De onderbouwing ontbreekt, de grenzen zijn arbitrair, het leidt tot onnodige beperkingen voor agrarische bedrijven en de rechtszekerheid van agrarische bedrijven is in het geding.

5. Oproep tot Landbouweffect Rapportage

Gezien de impact op 43.000 ha landbouwgrond vraagt de LLTB om een Landbouweffectrapportage inclusief sociaaleconomische impactanalyse zoals opgenomen in het coalitieakkoord "Elke Limburger telt!" en zoals onlangs door een meerderheid van Provinciale Staten in een motie verwoord. Deze is cruciaal om een juiste afweging van belangen te kunnen maken.

6. Onderbouwde overgangszones rondom kwetsbare Natura 2000 gebieden

Het opnemen van generieke zones van 500 of 2000 meter rondom kwetsbare Natura 2000 gebieden doet geen recht aan de specifieke omstandigheden en aanwezige drukfactoren. Gebiedsgericht maatwerk bij voorkeur door een Gebiedsgerichte Aanpak biedt de meeste kans op gedragen oplossingen en doelbereik.

7. Stimuleren in plaats van reguleren

De POVI zet te veel in op regulering en opkoop door de overheid. Zet meer in op stimulering van de verduurzaming van de land- en tuinbouw. Dat betekent ruimte voor innovaties in de richting van emissiearm, natuurinclusief, precisielandbouw of andere vormen van landbouw zoals biologische landbouw. We missen hierin het instrument doelsturing. Dit is een effectief middel en maakt ondernemers zelf verantwoordelijk om te werken aan de afgesproken doelen. Ook een juiste invulling van de Agrarische Blijversaanpak zoals mede op initiatief de Provincie Limburg is opgesteld, kan hier een bijdrage aan leveren.

8. Land- en tuinbouw draagt bij aan oplossingen

De POVI erkent het strategisch belang van de regionale voedselproductie maar tegelijkertijd worden keuzes gemaakt die er toe leiden dat de voedselproductie op termijn drastisch krimpt. Te vaak wordt de land- en tuinbouw gezien als een sector die een ruimtelijk probleem is in plaats van een sector die bijdraagt aan de economische ontwikkeling, de voedselzekerheid en de energie-autonomie.

Algemene opmerkingen

Leesbaarheid

Als eerste willen wij een opmerking maken over de leesbaarheid van de ontwerp POVI. Thema's en onderwerpen worden op meerdere plaatsen in het stuk besproken met verwijzingen over en weer. Soms blijken formuleringen van of randvoorwaarden over bepaalde thema's (bijvoorbeeld de Groenblauwe Landbouwzone) te verschillen. Dat maakt het

bladnr. 3

lastig om te reageren. In het geval van de Groenblauwe Landbouwzone, kunt u niet van ons verwachten dat we elke keer als de Groenblauwe Landbouwzone wordt genoemd onze opmerkingen hierover maken en dat ook nog toegespitst op de formulering zoals die op die specifieke plek in de tekst wordt gebruikt. Uit praktische overwegingen hebben wij besloten dat niet doen en per thema te reageren. Wellicht dat wij verwijzen naar een specifieke paragraaf in de tekst maar dat zal en kan niet altijd het geval zijn.

Participatie

De voorbereiding en het participatietraject voorafgaand aan de terinzagelegging van de POVI zijn onvoldoende geweest. Er zijn in het voortraject slechts concepten van fragmenten gedeeld zonder dat er zicht was op een totaalbeeld. Dat maakte het lastig voor stakeholders de juiste inbreng te leveren. Bovendien stellen wij vast dat met de inbreng van de LLTB weinig tot niets is gedaan. Ten aanzien van begrenzingen van zones en gebieden wordt meerdere keren gemeld dat deze nog indicatief zijn en er nog nader overleg plaats vindt met bijvoorbeeld gemeenten. Overleg hierover met de agrarische sector wordt niet genoemd terwijl dit wel degelijk relevant is. Ook de overgangsgebieden rond natuur moeten nog nader worden begrensd op basis van o.a. hydrologische onderzoeken. Dat brengt ons tot de conclusie dat de ontwerp POVI prematuur is en in deze vorm niet gepubliceerd had mogen worden. Het was beter geweest meer momenten van vooroverleg te hebben en meer onderzoek te doen. Daardoor had de POVI minder onduidelijkheden bevat en hadden belanghebbenden gerichter kunnen reageren.

Door een prematuur stuk in ontwerp ter inzage te leggen waar nog op tal van plaatsen wordt aangegeven dat u cruciale onderdelen nog aan het onderzoeken bent danwel op cruciale onderdelen nog gaat overleggen met gemeenten holt u de mogelijkheden van agrariërs om effectief gebruik te kunnen maken van het enige rechtsmiddel dat openstaat tegen een POVI (zienswijze tegen het ontwerp) uit. Agrariërs die aan de hand van het ontwerp-POVI nog geen aanleiding zien voor het indienen van een zienswijze, kunnen aan de hand van het nader onderzoek respectievelijk nader overleg met de gemeenten alsnog voor grote verrassingen komen te staan waartegen zij geen rechtsmiddel meer kunnen aanwenden.

Hoewel dit in onze visie dus al te laat is, vragen we als LLTB tenminste dezelfde behandeling als gemeenten, met andere woorden dat de begrenzingen van zones en gebieden en de consequenties daarvan met de LLTB als collectieve belangenbehartiger van de land- en tuinbouw worden voorbesproken en op basis van consensus worden aangepast vóór definitieve vaststelling van de POVI.

Perspectief voor de landbouw

In artikel 11.1.1. "perspectief voor de land- en tuinbouw, provinciale belangen land- en tuinbouw" geeft u aan dat u voor de invulling van het begrip perspectief voor de land- en tuinbouw elke agrarische ondernemer duidelijkheid geeft over de (ruimtelijke) koers van het gebied waar hij/zij actief is, zodat hij/zij een keus kan maken over het voor hem/haar passend transitiepad (doorontwikkelen, omvormen, stoppen) waarbij invulling gegeven wordt aan de doelen van het landelijk gebied om met een renderend bedrijf bij te dragen aan een circulaire economie, voedselzekerheid en natuur- en landschapsbeheer.

Een mooie doelstelling die in de visie van ons en onze leden helaas volledig mislukt is. Onze leden wordt met dit stuk en de vele losse eindjes die nog afgestemd moeten worden met anderen, nog nader moeten worden onderzocht en overwogen, volstrekt onvoldoende duidelijkheid geboden om deze keuzes te kunnen maken. Waar uw stelling op gebaseerd is dat perspectief wordt geboden om met een renderend bedrijf bij te dragen aan een circulaire economie, voedselzekerheid en natuur- en landschapsbeheer, is volstrekt onvoldoende onderzocht en onderbouwd. Dit brengt ons op het volgende punt.

Landbouw Effectrapportage

In het Coalitieakkoord "Elke Limburger telt" heeft u ons inziens terecht opgenomen dat bij belangrijke of omvangrijke plannen een LandbouwEffectRapportage van toepassing is. Dit is zonder meer van toepassing op de POVI. Immers is de POVI het strategisch plan voor de fysieke leefomgeving in Limburg, met daarin uw ambities, doelen en kaders voor de lange termijn, dat bovendien de agrarische sector op veel vlakken raakt. Mocht u nog twijfelen dan willen wij deze twijfel wegnemen omdat naar onze conservatieve inschatting minimaal 43.000 ha landbouwgrond op grond van de ontwerp POVI op enig moment als gevolg van dit plan te maken krijgt met beperkingen. Bij een gemiddelde waardedaling van €5,- per m2 (conservatief ingeschat) leidt dit een waardedaling van ruim 2 miljard euro. Een bedrag dat goed te plaatsen is in de raming van de maatregelen in het kader van het LPLG1.0 ter grootte van ruim 6 miljard euro. Deze ca. 2 miljard euro betreft alleen de (conservatief ingeschatte) vermogensschade. De aantasting van het verdienvermogen van de land- en tuinbouw is vele malen groter en dient nog bij voormeld schadebedrag opgeteld te worden. Daarbovenop dient u rekening te houden met een aanzienlijk inkrimping van de agribusiness die afhankelijk is van de hoogwaardige Limburgse land- en tuinbouw. Wij vragen u om deze redenen alsnog een Landbouweffectrapportage inclusief een sociaaleconomische impactanalyse op te stellen en de sector daarbij te betrekken.

Doorsnijding percelen

In paragraaf 3.4 geeft u aan dat begrenzingen van zoneringen en themakaarten door percelen heen worden geprojecteerd. Waar nodig worden globale begrenzingen verfijnd en wordt hiermee bij beoordeling van initiatieven rekening gehouden. Wij vinden dit te vrijblijvend. De rechtszekerheid van eigenaren en gebruikers is in het geding. Ook door slechte ervaringen in het verleden met zoneringen in Reconstructieplan Noord- en Midden-Limburg die dwars door agrarische bouwkavels waren geprojecteerd, is het voor de LLTB niet acceptabel dat percelen in meer dan één zone liggen. De vraag doet zich voor of voor een agrarische bedrijfslocatie die deels in de Groenblauwe Landbouwzone ligt en deels in Primair Landbouwgebied bij nieuwe bedrijfsontwikkelingen wél of niet rekening dient te worden gehouden met natuur- en wateropgaven en of hier een agrarisch bedrijf wel of niet mag verbreden? Wij verlangen als LLTB dezelfde behandeling als gemeenten en andere stakeholders waarbij doorsnijdingen worden besproken en aangepast vóór definitieve vaststelling van de POVI, daarbij gaan wij ervan uit dat doorsneden agrarische bedrijfslocaties in het voor hun meest gunstige gebied komen te liggen.

Zonering

In het algemeen roepen de nieuwe zonering van de Groenblauwe Landbouwzone en de nieuwe zones Primair Landbouwgebied en Verwevingsgebied maar ook overige zoneringen bij ons en onze leden veel vragen op. Zoneringen zijn onvoldoende onderbouwd, worden in de periode tot vaststelling van de POVI in overleg met gemeenten nog aangepast en omschrijvingen van de opgaven zijn voor meerderlei uitleg vatbaar. Dit vinden wij onacceptabel.

Gebaseerd op informatie uit de ontwerp POVI komen wij tot onderstaand overzicht van de omvang van het agrarisch gebruik in de diverse zones (oppervlakte in hectare).

	POVI 2025		POVI 2021	
	Totaal	Wv landbouw	Totaal	Wv landbouw
Primair Landbouwgebied	61.000		83.000	

Verwevingsgebied	19.000	7.000*		
Groenblauwe Landbouwzone	49.000	35.000*	46.000	32.000*
Natuurnetwerk Limburg	53.000	1.000*	53.000	1.000*

*in gebruik als landbouwgrond maar dient rekening te houden met opgaven in de betreffende zone.

Groenblauwe Landbouwzone

De POVI stelt dat de opgaven in dit gebied om een ander type landbouw vragen, namelijk extensiever, natuurinclusiever en 'watervriendelijk'. Deze aanduiding is onvoldoende concreet om af te leiden welke activiteiten of welk type landbouw hier passen, danwel of deze op voorhand strijdig zijn met de natuur- en wateropgaven in Groenblauwe landbouwzone. Daarnaast is de definitie voor natuurinclusief – het actief rekening houden met natuur in beleid en handelen- te beperkt. Wij stellen voor de definitie van natuurinclusieve landbouw te gebruiken zoals die ook in het Actieplan Natuurinclusieve Landbouw (waarin Provincie Limburg één van de coalitiepartners is) wordt gehanteerd, te weten:

“Natuurinclusieve landbouw is een economisch rendabel landbouwsysteem, dat optimaal beheer van natuurlijke hulpbronnen duurzaam integreert in de bedrijfsvoering (zowel veehouderijsysteem als teeltsysteem) en inclusief zorgt voor ecologische functies en de biodiversiteit op en om het agrarisch bedrijf”

Aan de Groenblauwe Landbouwzone zijn de intrekgebieden Natura 2000, overgangsgebieden rondom kwetsbare N2000 en de voormalige extensiveringsgebieden Intensieve Veehouderij toegevoegd. Een standaard overgangsgebied van 500m of 2000m toevoegen aan de Groenblauwe Landbouwzone zonder deze inhoudelijk te onderbouwen is niet uit te leggen. De omvang van en de eventuele maatregelen rond een N2000-gebied zijn juist onderwerp van gesprek in het LOS en de uitwerking daarvan. Het heeft geen pas en is onnodig beperkend om op voorhand een zone op te nemen. U zult wellicht tegenwerpen dat dit niet het geval is omdat de POVI geen concrete maatregelen bevat. Anderszins wordt er meerdere malen gemeld dat onderzoek naar maatregelen plaatsvindt en dat de mogelijkheden van regulering worden onderzocht. Deze omschrijving werpt nu al zijn schaduw vooruit in die zin dat de verkoopwaarde van gronden en de pachtprijs al onder druk staan. Daarmee worden de belangen van grondeigenaren en grondgebruikers geschaad. Vandaar onze oproep overgangsgebieden pas te begrenzen nadat nader onderzoek heeft plaatsgevonden en de begrenzingen in overleg met de LLTB onder andere in het kader van het LOS zijn ingevuld.

Het effect van zoneringen en maatregelen binnen zoneringen is vaak niet evident. Beter is het om in te zetten op doelsturing waarbij agrariërs (en anderen) de vrijheid hebben om te kiezen welke maatregelen zij haalbaar en passend vinden en hen “af te rekenen” op het bereiken van het doel.

Wat betreft het toevoegen van de extensiveringsgebieden zijn wij verbaasd dat deze zonder nader onderbouwing zullen worden toegevoegd aan de Groenblauwe Landbouwzone. Ook is dit in strijd met rechtszekerheid omdat deze bedrijven niet weten waar ze aan toe zijn: “Extensiveringsgebieden maken na de herziening geen onderdeel uit van de primaire landbouwzone”. Extensiveringsgebieden zijn thans gebieden waarbij uitbreiding van bouwvlakken van intensieve veehouderijen (varkens, pluimvee, vleeskalveren en geiten) niet is toegestaan. De extensiveringsgebieden hebben tot doel deze typen veehouderij af te bouwen ten gunste van kwetsbare natuur. Daar stond destijds tegenover dat elders in het buitengebied de intensieve veehouderij ontwikkelingsruimte kreeg (verwevingsgebieden en Landbouwontwikkelingsgebieden). Dit beleid is achterhaald. Mede door de uitspraken van de Raad van State van mei 2019 is bij elke ontwikkeling in het buitengebied – ook indien het geen

uitbreiding betreft –een natuurvergunning nodig. Een toename van stikstofdepositie op een natuurgebied ten gevolge van een veehouderij is daarmee onmogelijk. Door de extensiveringsgebieden toe te voegen aan de Groenblauwe Landbouwzone worden ook alle andere typen agrarische bedrijven waarvoor het extensiveringsgebied niet van toepassing is, gedupeerd. Het toevoegen van extensiveringsgebieden aan de Groenblauwe Landbouwzone heeft geen toegevoegde waarde. Bestaande wetgeving en vergunningverlening zorgen voor voldoende bescherming van natuurgebieden. Wij vragen u daarom de Groenblauwe Mantel zoals opgenomen in de POVI 2021 ongewijzigd te handhaven.

In dit kader vragen we voorts nog aandacht voor een onduidelijke tekst, te weten: “Ook stemmen we hierbij de oude definitie “intensieve veehouderij” met de nieuwe definitie veehouderij met milieubelastende activiteit af.” Indien u hiermee bedoeld te zeggen dat u straks alle veehouderijen met milieubelastende activiteiten aanmerkt als “intensieve veehouderij” en daarmee in extensiveringsgebieden uitbreiding van iedere vorm van bedrijfsmatige veehouderij (niet milieubelastende veehouderijen zijn hooguit hobbymatig) uit te sluiten, verzoeken wij u dit niet te doen. Gezien het vorenstaande is het beleid rond extensiveringsgebieden achterhaald en verzoeken wij u de extensiveringsgebieden te schrappen.

Verwevingsgebied

Deze zone is geïntroduceerd in gebieden die in de POVI 2021 nog onderdeel uitmaakten van het buitengebied, thans de primaire landbouwzone. Van oudsher zijn hier veel agrarische bedrijfslocaties gelegen en is een substantieel deel van de grond in gebruik als landbouwgrond. Dit verwevingsgebied krijgt nu de functie van een soort overgangszone tussen het landelijk en het bebouwd gebied. Bij agrarische activiteiten moet rekening gehouden worden met de kwetsbaarheden voor de leefkwaliteit in het aanpalende (stedelijke) woongebied, zoals bijvoorbeeld scheiding van mens en dier, spuitvrije zones en bufferzones voor fijnstof en geur. Ook vermeldt u “Uitbreiding van bestaande bouwvlakken en bebouwing kan alleen als dat vanuit de kwaliteit van het gebied leidt tot een verbetering (ruimte en milieu) en niet belemmerend werkt voor het toekomstperspectief van de bebouwde omgeving”.

Hiermee wordt het verwevingsgebied een sterfhuisconstructie voor de in deze zone gelegen agrarische bedrijven. Een concrete en afdoende feitelijke onderbouwing van nut en noodzaak en concrete doelen ontbreekt. De stad-land opgaven zijn onvoldoende gedefinieerd en niet geconcretiseerd naar te realiseren doelen. De breedte van de zone is niet onderbouwd en arbitrair qua omvang (50, 100 en respectievelijk 500 m) en wijkt bovendien af van dergelijke door enkele gemeenten reeds geprojecteerde zones.

De afgelopen decennia hebben de land- en tuinbouw enorme stappen gemaakt in het reduceren van verscheidene emissies. Daar waar zorgen waren heeft de Provincie nog verdergaande maatregelen genomen zoals de geitenstop. Tegelijkertijd is het bebouwd gebied opgeschoven richting het platteland. Bij uitbreiding van deze gevoelige functies is onderzocht dat een aanvaardbaar woon- en leefklimaat kon worden gegarandeerd. Nu na realisatie andere (niet onderbouwde) inzichten bestaan over een aanvaardbaar woon- en leefklimaat (neigend naar risicoloos) wordt de impact hiervan volledig en ten onrechte afgewenteld op de agrarische ondernemer. Dit is niet aanvaardbaar.

Daar komt nog bij dat de zones nu nog indicatief zijn en naar aanleiding van nader gesprek met gemeenten voor andere zones gekozen kan worden. Praktijk is dat gemeenten nu al een beroep doen op de POVI en bufferzones in hun omgevingsvisies opnemen die afwijken (lees: groter zijn) en waarbij beperkingen gaan gelden voor de huidige gebruiks- en ontwikkelingsmogelijkheden van de hier gelegen agrarische bedrijven. En wat betekent het als een “straatje erbij” wordt gerealiseerd? Schuift het verwevingsgebied dan automatisch ook verder op in het buitengebied? Agrariërs die nu denken hun bedrijf te kunnen ontwikkelen, kunnen na vaststelling van de POVI of op enig ander moment in de toekomst verrast worden

doordat ze alsnog blijken te liggen in het verwevingsgebied. Dit gebrek aan rechtszekerheid is niet acceptabel.

Het opleggen van (bovenwettelijke) beperkingen aan agrarische bedrijven in het verwevingsgebied is ongefundeerd en niet getoetst op bedrijfseconomische effecten, planschade, etc. Dergelijke maatregelen kunnen leiden tot waardedaling en zelfs onverkoopbaarheid van grond, grondspeculatie en inbreuk op kostprijs/vestigingsklimaat. Gesteld wordt dat het verwevingsgebied kansen biedt voor verbindingen en combinaties van landbouw met andere functies, zoals natuurontwikkeling, dag- en verblijfsrecreatie, lokale voedselproductie, wateropgaven, bosontwikkeling, stadslandbouw en ook energiefuncties als batterij-opslag. De POVI geeft als passende landbouwtypen; lokale voedselproductie, stadslandbouw en voedselbossen. Het voorsorteren op mogelijke inbreuken op gebruiksmogelijkheden of extra te nemen maatregelen om te kunnen ondernemen werpen hun schaduw vooruit op sector, bedrijven en gezinnen op financieel en sociaal vlak. Dit is zeer schadelijk en niet aanvaardbaar. Eén van de weinige serieuze opties voor omschakeling naar een ander landbouwbedrijf is de paardenhouderij mits deze niet meer dan 25 dieren heeft. Hoe gaat de POVI trouwens om met particulieren die al dan niet hobbymatig dieren houden? Een konijnenhouder met 26 konijnen of meer is daarmee niet meer passend.

Tenslotte vragen wij ons af waarom de Provincie het initiatief neemt tot het instellen van verwevingsgebieden? Het past niet bij het subsidiariteitsbeginsel en het uitgangspunt van de omgevingswet dat er meer ruimte moet zijn voor lokale invulling. Als gemeenten menen dat het nodig is om een Verwevingsgebied in te stellen dan biedt de Omgevingswet hiervoor mogelijkheden. Nu biedt het POVI de gemeenten een gemakkelijke kapstok om een verwevingsgebied/kernrandzone mee te onderbouwen, het is immers beleid van de Provincie. Eén van onze aangesloten agrariërs verwoordde het onlangs als volgt: "Als dit verwevingsgebied werkelijkheid wordt, dan wordt deze zone een polarisatiegebied tussen agrariërs en burgers."

Onze analyse over het verwevingsgebied leidt maar tot één conclusie en dat is dat deze nieuwe zone in de POVI geen meerwaarde heeft en geschrapt dient te worden.

Primair Landbouwgebied

De landbouwfunctie is hier dominant en wordt beschermd. Er is ruimte voor de ontwikkeling van hoogproductieve, emissiearme landbouw. Wij stellen vast dat de beoogde bescherming van landbouwgrond niet noemenswaardig wordt versterkt ten opzichte van de POVI 2021. Het primaire Landbouwgebied, waar de land- en tuinbouw maximale bescherming geniet, wordt verkleind en zal nog verder verkleind worden door de aangekondigde "overheveling" van het extensiveringsgebied naar de Groenblauwe Landbouwzone en wordt niet gevrijwaard van grondclaims. Het bevat geen concrete verbetering van de ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven.

De invulling van wat de bescherming betekent beperkt zich tot vergroting en vormverandering van bouwvlakken en incidentele nieuwvestiging, dat is nu ook al het geval. Niet uitgesloten wordt dat in het primair landbouwgebied ruimte nodig is voor uitbreiding van bestaande of nieuwe bedrijventerreinen ter grootte van 300 tot 375 ha die grotendeels in het buitengebied gevonden moeten worden. Ook voor nieuwe of uitbreiding van bestaande recreatiefuncties en zones voor energie-infrastructuur zal ruimte worden gezocht in het buitengebied. Wij begrijpen niet dat gebiedsvreemde functies onder voorwaarden mogelijk zijn terwijl verbredingsactiviteiten bij agrarische bedrijven zelf in beginsel zijn uitgesloten. Wij vragen u deze laatste beperking te schrappen en nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven toe te staan mits omliggende agrarische functies niet worden geschaad in hun gebruiks- en ontwikkelingsmogelijkheden. Ook dat is een vorm van ruimte bieden aan hoogproductieve land- en tuinbouw.

Het principe dat het uitsluiten van niet-agrarische (neven)activiteiten in Primair Landbouwgebied gecompenseerd kan worden door hiervoor meer ruimte te bieden in het Verwevingsgebied wijzen wij daarom van de hand.

Daarnaast missen wij in Primair Landbouwgebied een pro-actieve houding ten aanzien van hightech, emissiearme land- en tuinbouw. Door deze vormen van hoogproductieve land- en tuinbouw te faciliteren (intensivering) ontstaat er elders ruimte om te extensiveren. Voorbeeld is aanvullende ruimte voor bedekte teelten waardoor deze teelten “uit de vollegrond” gaan of ruimte voor grootschalige Teeltondersteunende Voorzieningen waardoor er per saldo minder emissie van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar het grond- en oppervlaktewater en naar de omgeving gaan. Maar ook de facilitering van emissiearme veehouderijen zou hier passend zijn. Het voordeel dat bedrijven in Primair Landbouwgebied hebben om te ontwikkelen wordt mogelijk teniet gedaan door de beperkingen op gronden gelegen in de Groenblauwe Landbouwzone en het Verwevingsgebied. Als het landbouwkundig gebruik in deze gebieden wordt beperkt dan ontstaat er een “vlucht” naar het Primair Landbouwgebied waardoor de grondprijs daar zal stijgen. Daarmee stijgt ook de kostprijs van landbouwproductie in het Primair Landbouwgebied.

Samenvattend

De Groenblauwe landbouwzone waar de land- en tuinbouw in dienst van de natuur- en wateropgaven opereert, is uitgebreid ten koste van het buitengebied zoals dat in de POVI 2021 stond vermeld. Daar bovenop is in het resterende buitengebied vooralsnog een zone van 19.000 ha afgesplitst waar de land- en tuinbouw ten dienste staat van de stad-land opgaven. Een aanzienlijk deel van deze zone is in gebruik als landbouwgrond en er bevinden zich van oudsher veel agrarische bedrijfskavels in de dorps- en standsranden. Wij komen tot de conclusie dat het gebruik van ca 43.000 ha landbouwgrond onderhevig is of wordt aan beperkingen terwijl dit in de POVI 2021 nog 33.000 ha was. Daartegenover staat een Primair Landbouwgebied dat 10.000 ha minder landbouwgrond bevat maar kwalitatief beschermd zou zijn. Bescherming tegen omvorming naar niet-agrarische functies. Dat betreft het tegengaan van de omvorming van agrarische bedrijfskavels naar niet-agrarische functies en de verbreding van de activiteiten van agrarische bedrijven t.b.v. aanvullende verdienmodellen. Tegelijkertijd blijft er landbouwgrond nodig voor de realisatie van bedrijventerreinen, defensie-opgaven en de energieopgaven. Zo werkt het provinciaal beleid in navolging van het Rijksbeleid mee aan de verdere kwalitatieve en kwantitatieve inperking van land- en tuinbouw in Limburg.

U zou ons kunnen tegenwerpen dat het wel meevalt met de beperkingen voor de land- en tuinbouw in de Groenblauwe Landbouwzone en in het Verwevingsgebied. Concrete beperkingen worden immers niet benoemd in de ontwerp POVI. Dat klopt, echter de ambitie van de POVI gekoppeld aan wettelijke opgaven en eigen programma's zoals het ontwerp LOS laten er geen twijfel over bestaan dat de land- en tuinbouw geconfronteerd zal worden met regulering van het agrarisch gebruik. De POVI blinkt uit in vaagheid hieromtrent en laat agrariërs vooralsnog in de waan dat het allemaal wel meevalt. Het ontbreken van duidelijkheid en het gebrek aan perspectief maakt dat ondernemers op termijn uit eigen beweging hun activiteiten zullen staken en er niets meer overblijft van een land- en tuinbouw waar Limburg nu nog zo trots op is. Concreet roepen wij u in ieder geval op om;

- De gangbare landbouw te ondersteunen in de verdere verduurzaming en volgens meerdere transitiepaden.
- Het verwevingsgebied als zone te schrappen.
- In de Groenblauwe Landbouwzone in de POVI en in de provinciale omgevingsverordening geen beperkende regels op te nemen maar een motivatieplicht voor hoe nieuwe ontwikkelingen rekening houden met de opgaven.

Land- en tuinbouw (Hoofdstuk 11)

Ten aanzien van de ontwikkelingsmogelijkheden van land- en tuinbouwbedrijven in hoofdstuk 11 hebben wij de volgende aanvullende opmerkingen:

Veelvuldig wordt gesproken over de wenselijkheid van verplaatsing van bedrijven als de ambities van agrariërs niet passen bij het perspectief van het gebied. Ook wordt het als een oplossing (invulling) gezien voor Vrijkomende Agrarische Bedrijfslocaties in het Primair landbouwgebied. Dit getuigt van een hoog maakbaarheidsdenken en weinig realiteitszin en praktijkkennis. Sinds 2019 is elke bedrijfsverplaatsing uitgesloten. Ook als het zou lukken om “van het stikstofslot” af te komen zal bedrijfsverplaatsing zelden plaatsvinden. De ervaringen hiermee vóór 2019 zijn teleurstellend. Zelfs met een provinciale regeling voor bedrijfsverplaatsing en met het aanwijzen van Landbouwon ontwikkelingsgebieden voor de intensieve veehouderij en glastuinbouwconcentratiegebieden is het slechts een handvol ondernemers die deze stap heeft kunnen zetten. Daarbij vormen niet alleen vergunningverlening maar ook financiële aspecten een belemmering.

Veel belangrijker is het de vele ondernemers die aangewezen zijn op hun huidige bedrijfslocatie te ondersteunen in het duurzaam ontwikkelen daarvan. In het Primair Landbouwgebied lijkt dit gewaarborgd maar in de Groenblauwe Landbouwzone en het Verweingsgebied is dit verbonden aan de voorwaarde mits passend binnen de opgaven. Een voorwaarde waar geen enkele ondernemer iets mee kan en waar vergunningverleners en provinciale “toetsers” op hun eigen manier mee om kunnen gaan. Wat zijn concreet die opgaven? De Groenblauwe Landbouwzone is immers zeer divers, dus daar hoort een nadere duiding bij. Wij zijn van mening dat bedrijfsontwikkelingen die leiden tot verduurzaming van de bedrijfsvoering en verbetering van dierenwelzijn altijd (!) mogelijk moeten zijn. Voorbeelden zijn investeringen die leiden tot minder emissies van geur, fijnstof, ammoniak, methaan, CO₂ of nutriënten of gewasbeschermingsmiddelen en meer dierenwelzijn.

In algemene zin zijn wij van mening dat de term passend binnen de opgaven het beste kan worden ingevuld met een motiveringsplicht zoals dit thans van toepassing is in de Groenblauwe Mantel.

Glastuinbouw

Specifiek ten aanzien van glastuinbouw ondersteunen we de ambitie om op korte termijn te komen tot een herijking van het beleid in samenwerking met de sector en de gemeenten. Het concentratiebeleid heeft afgelopen jaren zijn vruchten afgeworpen, maar thans is het tijd voor herijking. De vraag naar meer ruimte voor bedekte teelten neemt om meerdere redenen toe. De reguliere bedrijfsontwikkeling van bestaande glastuinbouwbedrijven zet door. Dat betekent bedrijfsvergroting maar ook verduurzaming waardoor een bepaalde schaalgrootte noodzakelijk is die tevens ruimte biedt voor voorzieningen zoals batterij-opslag. Daarnaast zien we een trend waarbij teelten uit de open grond (sla, zachtfruit, uitgangsmateriaal) in toenemende mate in de kas worden geteeld. Redenen hiervoor zijn het beperken van de emissie van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen, minder waterverbruik, een betere productkwaliteit en een grotere oogstzekerheid. Deze ontwikkeling leidt bovendien tot een extensivering van het grondgebruik in de open grond. Om deze in meerdere opzichten positieve ontwikkeling te kunnen faciliteren, is nieuw areaal glas noodzakelijk. De sector wil dit graag met de stakeholders oppakken.

Wat betreft de solitaire bedrijven zien we dat er afgelopen jaren veel bedrijven zijn gesaneerd en andere bedrijven op duurzame locaties zijn voortgezet en gemoderniseerd. Voor deze bedrijven geldt dat, indien zij gevestigd zijn op een duurzame locatie, zij perspectief moeten krijgen om hun bedrijf up to date te houden. De huidige glas-voor-glas regeling werkt daarin belemmerend (kostprijsverhogend). Herijking van dit beleid is daarom wenselijk.

Voor een gedetailleerde duiding van het perspectief en de kansen voor glastuinbouw verwijzen wij naar de zienswijze van Glastuinbouw Nederland en het rapport Toekomstperspectief Tuinbouw Keten plus (TTL+) welke wij van harte ondersteunen.

Verwaarding mest en agrarische reststromen

Wij zijn blij dat er aandacht is voor het verwerken van agrarische reststromen op (voormalige) agrarische bedrijfslocaties. Deze verwerking kan een aanvullend verdienmodel bieden voor veehouders en andere agrariërs. Bij monomestvergisting alsook covergisting kan er groen gas worden geproduceerd dat een bijdrage levert aan de verduurzaming van energieproductie. Bijkomend voordeel is dat hiermee de ammoniak- en methaanemissie van veehouderijen aanzienlijk afneemt. Ten aanzien van de coöperatieve verwaarding vinden wij de voorwaarde dat de mest of reststromen afkomstig moeten zijn van bedrijven binnen een straal van 20km belemmerend. Met een toenemend aantal stoppende veehouders wordt het lastig om alle mest uit de directe omgeving te betrekken. Wij stellen voor de grens te wijzigen in 50km. Overigens gaan wij er van uit dat u met “coöperatieve mestverwerking” bedoelt “collectieve mestverwerking” in de zin van het verwerken van mest en/of reststromen van meer dan één (agrarisch) bedrijf. Cruciaal voor verdere ontwikkeling van de groen gas productie uit mest en agrarische reststromen is nabijheid van infrastructuur om de productiefaciliteit van groen gas hier op aan te sluiten. We pleiten er dan ook voor om de nabijheid van infrastructuur leidend te laten zijn bij nieuwe initiatieven en niet de zonering van het landelijk gebied.

Agglomeratielandbouw

Terecht wijst u op het toenemende belang van agglomeratielandbouw. Het is uit economische en duurzaamheidsoverwegingen aantrekkelijk om eigen producten en die van collega's uit de omgeving te verwerken op de bedrijfslocatie in het buitengebied. In sommige gevallen worden hiermee korte ketens gebouwd waarbij een aanvullend verdienmodel voor agrarische bedrijven wordt gecreëerd. Vestiging op bedrijventerreinen zal dit verdienmodel vaak teniet doen vanwege de hogere kosten voor vestiging en exploitatie. Vrijkomende Agrarische Bedrijfslocaties zijn, mits gunstig gelegen hiervoor een prima alternatief.

Vrijkomende agrarische bebouwing en bouwvlakken

Wat betreft Vrijkomende Agrarische Bebouwing waarderen wij het dat u terughoudend bent met het toestaan van niet-agrarische activiteiten. Anderzijds vinden wij dat herbestemming mogelijk moet zijn mits de omliggende agrarische functies niet worden belemmerd in hun gebruiks- en ontwikkelingsmogelijkheden. Dit moet ook het uitgangspunt zijn in Primair Landbouwgebied. De suggestie dat Vrijkomende Agrarische Locaties benut kunnen worden door nieuwvestigers en verplaatsers van elders klinkt sympathiek maar zal nauwelijks aan de orde zijn vanwege de vele hindernissen die een bedrijfsverplaatsing met zich mee brengt. Dit is niet realistisch. Zie hiervoor onze toelichting op de vorige pagina. Randvoorwaardelijk is altijd het sectorbeleid voor de nieuwe niet-agrarische functies. Creatieve oplossingen voor VAB's zijn daarom gewenst omdat leegstand kan leiden tot verloedering en onderminning. Te denken valt aan het toekennen van bouwrechten in of nabij de kernen eventueel geclusterd met andere initiatieven. Ook kunnen wij ons voorstellen dat in een Gebiedsgerichte Aanpak juist dat maatwerk geleverd kan worden waarmee herbestemming van een VAB leidt tot een win-win situatie.

Agrarisch grondgebruik (11.3)

Het agrarisch grondgebruik zoals omschreven in de POVI is een thema dat tot veel vragen en onbegrip leidt bij agrariërs. In de Groenblauwe Landbouwzone betreft het ca. 35.000 ha landbouwgrond met een gevarieerd agrarisch gebruik. Behoud van grasland en teelten en teelttechnieken ten dienste van water- en natuuropgaven zijn een belangrijke pijler. Wij

hebben grote moeite met de zinsnede dat u behalve de mogelijkheden voor stimulering ook regulering verkent. Dit heeft inmiddels geleid tot grote onrust en onbegrip bij agrariërs. Er wordt voorbijgegaan aan het feit dat de Groenblauwe Landbouwzone een zeer diverse zone is. Er worden weliswaar diverse kaartlagen in de Groenblauwe Landbouwzone erkend maar in de tekst onder 11.3.4. is hier niets over terug te vinden. Hoe realistisch is het te veronderstellen dat grasland behouden kan worden of zelfs toeneemt als de Provincie zelf voornemens is om de komende jaren nog honderden miljoenen euro's in te zetten voor beëindiging van veehouderijen? U heeft het over omschakelen naar een andere manier van boeren en noemt als alternatief onderbouwde teelten en teelttechnieken ten dienste van water- en natuuropgaven. Is er enig besef wat omschakelen naar een andere manier van boeren en naar andere teelten betekent? Bent u bekend met alternatieven die hiervoor beschikbaar zijn en wat hiervan het perspectief is? En dan durft u de woorden stimulering en regulering te gebruiken? Als dit de manier is waarop Limburg het grondgebruik wil sturen dan verwachten wij samen met grondeigenaren een aanzienlijke waardedaling van genoemde 35.000 ha landbouwgrond. Daarnaast wordt aanzienlijke schade geleden door het verlies aan verdien capaciteit. Veel stoppende agrariërs raken dan hun pensioen (bestaande uit de opbrengst van hun grond) voor een belangrijk deel kwijt. Gaat de Provincie Limburg de getroffen agrariërs compenseren voor de geleden schade? En heeft de Provincie Limburg een volledig beeld van de hoogte van de schade? Ook hier past de opmerking dat een landbouweffectrapportage noodzakelijk is alvorens te overwegen over te gaan tot regulering. Ook hier wordt wederom een maakbaarheid van de agrarische bedrijfsvoering verondersteld die niet realistisch. Wist u bijvoorbeeld dat de levensduur van een boomgaard met perenbomen 25 jaar of langer is? Hoezo anders boeren? Hier missen wij het instrument doelsturing, waarbij geen sprake is van te nemen maatregelen maar waarbij agrariërs worden afgerekend op te behalen doelen. Hoewel dit nog verder doorontwikkeld dient te worden, investeren wij als LLTB met succes al enige jaren hierin. Samen met de agrariërs en andere sectorpartijen werken we op deze manier aan de verduurzaming van landbouwmethoden en het verminderen van emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen bij gangbare land- en tuinbouwbedrijven. Ook het investeren in natuurinclusieve en biologische land- en tuinbouw en het investeren in gesloten veehouderij- en teeltsystemen zijn belangrijke speerpunten. Provincie Limburg faciliteert dit op beperkte schaal. Dit zijn langjarige processen en het zou de Provincie Limburg sieren als ze zich hier samen met de sectorpartijen langjarig aan verbindt. Het kost minder en levert op termijn meer op dan het opkopen van veehouderijen en vervolgens te dreigen met regulering van het areaal grasland. U geeft aan dat het Agrarische Natuurbeheer (ANB) op de gronden binnen de Groenblauwe Landbouwzone een belangrijk instrument is. Dat onderschrijven wij, echter de middelen hiervoor zijn niet beschikbaar en het is onzeker of en hoeveel extra budget er vanuit het Rijk beschikbaar komt. Coöperatie Natuurrijk Limburg werkt momenteel met een budget van €11,5 miljoen en heeft hiervoor een kleine 4000 ha onder contract. Zonder extra budget is het dus niet mogelijk om een groter deel van de Groenblauwe Landbouwzone onder ANB te krijgen. De financiële dekking hiervoor ontbreekt. Daarom blijft het belangrijk om het spoor van doelsturing te intensiveren.

Ten aanzien van het beleid voor gewasbeschermingsmiddelen concludeert u terecht dat daar geen rol voor de Provincie is weggelegd. Het stellen van afstandszones en normen is primair een taak van gemeenten in hun omgevingsplannen. Echter u biedt in de POVI wel een haakje voor gemeenten om spuitvrije zones in te stellen door een verwevingsgebied aan te wijzen (3.4.5). Vervolgens gaat u tussen publicatie van ontwerp en vaststelling met gemeenten in overleg over de exacte begrenzing zonder participatie van andere belanghebbenden zoals de LLTB. Wij vinden dit onacceptabel en bovendien tast u hiermee de rechtszekerheid van de grondeigenaren/agrariërs aan. Wij vragen u dringend om geen verwevingsgebied aan te

wijzen en het aan de gemeenten te laten om zelf in hun omgevingsplannen onderbouwde keuzes te maken ten aanzien van spuitzones (subsidiariteit!).

Rekenschap en verantwoording (11.1.3.)

Het is inmiddels usance dat boeren en tuinders bij nieuwe ruimtelijke plannen een bedrijfsontwikkelingsplan opstellen waarin zij onder meer aangeven hoe zij rekening houden met hun omgeving en de specifieke kwaliteiten en kwetsbaarheden die er zijn. Integrale kwaliteitsverbetering van de omgeving is daarbij een belangrijk aspect. Gemeenten en Provincie hebben daarbij een toetsende rol. Tot onze verbazing wordt in de ontwerp POVI de Agrarische Blijversaanpak Limburg genoemd als instrument om nieuwe plannen van ondernemers te kunnen toetsen. Het is onjuist dat de Agrarische Blijversaanpak Limburg een generiek toetsingskader is of wordt. De Agrarische Blijversaanpak gaat uit van onderbouwd maatwerk waarin door experts wordt verkend of een ondernemersplan toch gerealiseerd kan worden met maatwerk. In de mededeling portefeuillehouder van 9 juli jl. omschrijft de gedeputeerde dit als volgt:

“De Blijversaanpak is er voor boeren en tuinders uit alle sectoren in heel Limburg die verder willen met toekomstgerichte ontwikkelingsplannen, maar daarbij obstakels ondervinden in het verwerven van geld, grond en/ of gunning (maatschappelijk of juridisch). Experts van de deelnemende organisaties verkennen gezamenlijk of en hoe een voorgenomen ondernemersplan met belemmeringen toch gerealiseerd kan worden door specifiek plaatsgebonden maatwerk. Dit proces wordt gekenmerkt door een gezamenlijke focus en inzet om een ondernemersplan passend te maken. De Blijversaanpak waarborgt deze werkwijze met duidelijke afspraken en onafhankelijk toezicht. Dit wordt vastgelegd in een gedragscode die een constructieve samenwerking bevordert. Hoewel de Blijversaanpak geen succesgarantie biedt, stelt het betrokken partijen in staat om zich optimaal in te zetten voor een plan wat goed is voor de agrariër, de omgeving en de samenleving om dit plan een weloverwogen kans te bieden.” We vragen u daarom om de laatste alinea van paragraaf 11.1.3. Rekenschap en verantwoording te schrappen en te vervangen door deze quote.

Natuur

De opgaven om de N2000-gebieden te versterken en de consequenties die voorvloeien uit de Natuurherstel Verordening hebben verstrekkende gevolgen voor het agrarisch gebruik in de Groenblauwe Landbouwzone. Ook het ontwerp LOS is daar duidelijk over. U kiest er voor om op voorhand standaard overgangsgebieden van 500 en 2000m in te stellen zonder dat duidelijk is welke maatregelen hier gewenst zijn en wat het effect van deze maatregelen is. U heeft eerder gecijferd dat er meer dan 300 miljoen euro beschikbaar is voor maatregelen de komende drie jaar en het heeft er alle schijn van dat deze maatregelen en middelen top-down over de agrarische sector worden uitgestort. Met betrokken agrariërs in de betreffende gebieden wordt niet of nauwelijks gesproken. Dit is in tegenspraak met de Gebiedsgerichte Aanpak die volgens uw eigen visie dé manier is om samen en van onderop tot een gedragen plan te komen. Slechts op een handvol plekken in de provincie is deze aanpak tot nu toe gestart doordat agrariërs zelf het heft in handen hebben genomen. Wij roepen u op om zelf initiatief nemen en de Gebiedsgerichte Aanpak op te pakken. Door een afwachtende houding aan te nemen zal de komende jaren een verdere sanering van de veehouderij plaatsvinden en zullen de open teelten (akkerbouw, vollegrondsgroenten, fruitteelt, sierteelt) zodanig worden beperkt dat ze elders hun heil zoeken. De agrariër/grondeigenaar ter plaatse zal worden geconfronteerd met een waardedaling van zijn grond zonder dat daar enige vorm van compensatie tegenover staat. Het verdienvermogen van boeren en tuinders gaat achteruit en de agro-gerelateerde bedrijvigheid krimpt in of verdwijnt.

Specifiek wat betreft de Ecologische Verbindingszones (EVZ) constateren wij dat deze zijn geprojecteerd zonder rekening te houden met de feitelijke situatie in het veld. Woonhuizen en

bedrijfsgebouwen maken onderdeel uit van de EVZ, in sommige gevallen is dit zelfs de enige verbinding zonder uitwijkmogelijkheid. Hoe realistisch is dit dan? En gaat dit tot beperkingen leiden als de betreffende agrariërs een ontwikkeling willen realiseren op hun bestaande bouwvlak of een vormverandering of uitbreiding van hun bouwvlak wensen? Anderzijds is er sprake van uitlooptzones en zones tussen passages (3.6.1). Blijkbaar zijn er wel alternatieven mogelijk en zijn deze zones ook als EVZ aangeduid. In dezelfde alinea wordt gesteld dat het om zoekgebieden gaat. Ook hier is een nadere duiding op zijn plaats en zijn wij van mening dat het op voorhand vrijwaren van ontwikkelingen die de functionaliteit van deze zoekgebieden aantasten té vergaand is. Ook hier is de kans groot dat slechts door het aanwijzen als zoekgebied de betreffende grond én agrarische bouwvlakken en agrarische bedrijfsbebouwing in waarde daalt zonder dat daar compensatie tegenover staat. Er is geen reden om extensiveringsgebieden (5.7) aan de Groenblauwe Landbouwzone toe te voegen voorzover deze niet zijn gelegen in overgangsgebieden rondom kwetsbare N2000-gebieden en in de huidige Groenblauwe mantel. Deze gebieden zijn in het verleden alleen aangewezen ter bescherming van de verzuringsgevoelige natuurgebieden. Aangezien de regelgeving over stikstofdepositie op kwetsbare natuur de afgelopen jaren zodanig is aangescherpt hebben de extensiveringsgebieden geen toegevoegde waarde tenzij deze anderszins in het verleden zijn aangemerkt als Groenblauwe Mantel of thans onderdeel zijn van een overgangsgebied N2000. Voor het overige verwijzen wij naar onze eerdere opmerkingen over het extensiveringsgebied.

Water

Ten aanzien van water stellen wij vast dat er veel vastgesteld beleid wordt beschreven en dat te zijner tijd een aantal onderwerpen in het Provinciaal Waterbeheerplan of anderszins worden uitgewerkt.

Op meerdere plekken in de ontwerp-POVI wordt gesproken over een beekdalbrede benadering als middel om rekening te houden met het veranderende klimaat. Dat klinkt aannemelijk, maar hierbij willen wij wel een aantal kanttekeningen plaatsen. In 2.7.4.2 gaat het over de gebiedsdifferentiatie beekdal waar de ambitie is om beken meer ruimte te geven en het waterpeil omhoog brengen. Dat leidt tot andere condities voor agrariërs, maar ook tot aantrekkelijke condities om het recreatieve landschap verder vorm te geven. Hiermee wordt bedoeld dat de condities voor de agrarische sector slechter worden. Aangezien er geen schaderegeling voor natschade bestaat, heeft de agrarische sector geen behoefte aan natschade.

Het is passend om hierbij de juiste verwachtingen te wekken. Jaren geleden zijn de Grote Molenbeek en de Geul aangemerkt als pilots voor de beekdalbrede benadering. Het blijkt dat de voortgang moeizaam is omdat grondverwerving lastig is en een kwestie van hele lange adem. Het gaat om grote oppervlakten grond die thans als landbouwgrond in gebruik zijn. Daarnaast zijn de kosten voor grondverwerving substantieel, waardoor meervoudig agrarisch gebruik met marktconforme vergoedingen voor de grondeigenaren en -gebruikers een alternatief kan zijn. Het gaat om substantiële gebieden die niet op korte termijn op een andere manier ingezet kunnen worden. Bij een beekdalbrede benadering hoort standaard het opstellen van een Landbouweffect Rapportage plaats te vinden. Zoals eerder al gezegd heeft u nagelaten deze uit te laten voeren.

In 6.3.3. wordt geschreven "dat we de grondwaterstanden met 10 tot 50cm gaan verhogen". Dit is wat ons betreft erg stellig. We hechten er aan dat in de POVI wordt opgenomen dat dit een ambitie van Provincie Limburg en Waterschap Limburg is en dat het één van de onderwerpen is in het kader van het Convenant Zoetwater dat thans met de gebiedspartijen wordt besproken. Wij vragen ons af hoe deze ambitie zich verhoudt tot "De Maas als drainagebasis" en de fluctuerende afvoer van de Maas. In feite is er behoefte aan een

regelbaar systeem waar zowel in tijden van droogte als van wateroverlast er respectievelijk voldoende en niet teveel water is.

De omschrijving: "Daarnaast willen we een reductie van 20% op het totaal aan onttrekkingen in Limburg. Huishoudens, industrie en landbouw zullen allemaal hun bijdrage moeten leveren...." roept vooral veel vragen op. Wat wordt hiermee concreet bedoeld?

Drinkwater

Wij ontkennen niet dat de begrenzing van grondwaterbeschermingsgebieden geactualiseerd dient te worden met het oog op de bescherming en toekomstige voorziening van drinkwater. De gebieden voor drinkwaterwinning bestaat uit de kleinere waterwingebieden en de omliggende grondwaterbeschermingsgebieden. De samenwerking tussen WML, Provincie Limburg en de LLTB om het nitraatgehalte in het grondwater van grondwaterbeschermingsgebieden te verlagen is effectief gebleken en heeft draagvlak bij agrariërs. De ontwerp POVI is onduidelijk over de wijze waarop de nieuwe (grotere) gebieden voor drinkwaterwinning tot stand zijn gekomen. In 6.6.2 wordt aangegeven dat de exacte begrenzing in een later stadium aan Provinciale Staten wordt voorgelegd wanneer alle belangen in beeld zijn gebracht. Daarna vindt vastlegging in de nieuwe omgevingsverordening plaats. Dat zou betekenen dat tussen vaststelling van POVI en publicatie van de ontwerp omgevingsverordening het overleg met belanghebbenden, waaronder de LLTB, moet plaatsvinden. Kunt u bevestigen dat dit het geval is? Wij zijn er op tegen wanneer u op voorhand grotere zoekgebieden en twee nieuwe zoekgebieden vastlegt en dat daarna pas met alle belanghebbenden in gesprek gaat om tot een exacte begrenzing te komen. Dat laatste zou immers betekenen dat grondgebruikers na vaststelling van de POVI direct geconfronteerd worden met beperkingen ten aanzien van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee zijn zij niet in de gelegenheid om hun teelt en teeltplan aan te passen. Agrariërs hebben veelal een vaste vruchtopvolging op hun percelen en kunnen niet zo maar een teelt schrappen zonder dat dit gevolgen heeft. Ook zijn er vaak langjarige afspraken met afnemers van de gewassen. Langjarige teelten zoals asperges of fruitteelt kunnen ook niet per direct worden beëindigd zonder dat dit tot kapitaalsverlies en schade leidt. Wij stellen daarom voor om eerst met de LLTB en belanghebbende agrariërs in gesprek te gaan en daarna de begrenzing van de gebieden vast te stellen.

Wat betreft paragraaf 6.6.4. willen wij een uitzondering bedingen voor de boringsvrije zone in de Venloschol ten behoeve van de winning van aardwarmte. De winning van aardwarmte kan een belangrijke bijdrage leveren aan het fossielvrij verwarmen van de glastuinbouw en huishoudens in deze regio. De beleidsruimte die het Rijk biedt aan provincies en de technologische ontwikkelingen zijn zodanig dat de winning van aardwarmte onder voorwaarden op een veilige manier kan plaatsvinden. Wij verwijzen hiervoor ook naar onze eerdere opmerkingen bij glastuinbouw.

Energie

Wij stellen vast dat er op een goede manier invulling wordt gegeven aan de ambitie voor een toegankelijk, betaalbaar, veilig en stabiel energiesysteem. De brede benadering van de verschillende energiedragers (energiemix) en de energieinfrastructuur spreken ons aan. De productie van groen gas uit mest en agrarische reststromen en de bijmengverplichting vanaf 2026 wordt alleen expliciet benoemd in Hoofdstuk 11 (land- en tuinbouw). Dat mag ook benoemd worden in Hoofdstuk 6 Energie. Cruciaal voor verdere ontwikkeling van de groen gas-productie uit mest en agrarische reststromen is nabijheid van infrastructuur om de productiefaciliteit van groen gas hier op aan te sluiten. We pleiten er dan ook voor om de nabijheid van infrastructuur leidend te laten zijn bij nieuwe initiatieven en niet de zonering van het landelijk gebied.

Ten aanzien van geothermie zijn we blij met de pro-actieve houding voor de realisatie (reactivering) van geothermie in de Venloschol. Een brief van de Landsadvocaat van afgelopen jaar geeft dat de provincies bevoegd gezag zijn in het verlenen van vergunningen. Wij willen samen met Provincie en stakeholders optrekken om te bezien hoe we nieuwe geothermie-initiatieven in de Venloschol mogelijk kunnen maken. Dit vraagt afstemming met het beleidsveld bodem en water waarin wordt aangegeven dat doorboring van de Venloschol in beginsel niet mogelijk is (zie Hoofdstuk 6). Daarnaast sluiten wij ons aan bij de zienswijze van Glastuinbouw Nederland waarin uitvoeriger op het thema energie wordt ingegaan. In paragraaf 9.5.5 vermeldt u de toepassing van de Limburgse zonneladder: 1. Op daken en gevels van gebouwen 2. Op onbenutte terreinen in bebouwd gebied, zoals parkeerterreinen en bedrijfskavels met buitenopslag 3. Op gronden in het buitengebied met een andere primaire functie dan landbouw of natuur, zoals bermen, stortplaatsen, ontgrondingsplassen en oude bedrijfslocaties. Daarbij geeft u aan dat dit niet opvolgend is. Daarmee is er echter geen sprake meer van een zonneladder en is er ook geen sprake van een goede ruimtelijke onderbouwing. Wij verzoeken u daarom de toevoeging "niet opeenvolgend" te schrappen.

Internationale werknemers

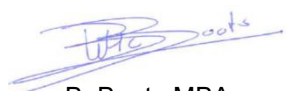
Wij onderschrijven het belang van goede en adequate huisvesting van internationale werknemers (arbeidsmigranten) en de aanpak om misstanden te voorkomen. De agrarische sector heeft daarin haar verantwoordelijkheid genomen en certificering van huisvesting via het AKF- of SNF-keurmerk als standaard aanvaard. De eisen die aan deze gecertificeerde huisvesting worden gesteld, worden regelmatig geactualiseerd (lees: aangescherpt) in relatie tot de zogenaamde Roemer-normering en de kwaliteit wordt geborgd door certificering. Zo is het thans ook opgenomen in de omgevingsverordening Limburg en wij vinden het belangrijk dat dit wordt gecontinueerd. In 10.5.1 lezen we dat short-stay wordt beperkt tot vier maanden aaneengesloten verblijf. Wij vragen u als Provincie geen maximale verblijfsduur te noemen maar, zoals thans het geval is, dit over te laten aan de gemeenten. Zij kunnen het beste beoordelen waar in hun regio en waar binnen de sectoren arbeidsmigranten werkzaam zijn en waar dit passend is. Voorts doen we een oproep om tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten bij agrarische bedrijven te blijven faciliteren en niet te sturen op huisvesting uitsluitend in bebouwd gebied. Wij voelen ons daarin gesteund door meerdere gemeenten die ook aangeven dat in bebouwd gebied onvoldoende ruimte is om aan de vraag naar huisvesting te voldoen. De afgelopen tijd is gebleken dat huisvesting bij agrarische bedrijven, zowel bij de arbeidsmigranten zelf als voor de omgeving, als voor de werkgever, een prima vorm is. Dit laat onverlet dat misstanden onacceptabel zijn en dat opgetreden dient te worden bij het aantreffen van misstanden.

Wij hopen hiermee een bijdrage te hebben geleverd aan een verbetering van de ontwerp POVI en willen onze zienswijze graag nader toelichten.

Met vriendelijke groet,

drs. Th. Rompelberg
voorzitter LLTB

F. Kersten
LLTB Bestuur,
portefeuillehouder Platteland en Omgeving

B. Boots MBA
algemeen directeur LLTB